

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus huius temporis Haereticos,// Tomus ...

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

VIII. Ostenditur Deum voluisse, & fecisse, vt reipsa corpus Domini in
Eucharistia præsens adesset.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

tionem dico, duas partes corporis, coexistere eidem parti loci. Cùm infertur; Ergo coexistunt etiam inter se; dico coexistere etiam inter se in loco, non tamen in subiecto; cuius ratio est saepe reddita, quia videlicet extensio, & distinctio partium in subiecto non impeditur, nec impediri potest, cùm sit essentialis; extensio & distinctio quoad locum, impediri possit, & re ipsa impediatur à Deo, cùm corpus Domini in Sacramento manet. Sed de his fatis.

CAPVT OCTAVVM.

Ostenditur Deum voluisse, et fecisse, vt re ipsa corpus Domini in Eucharistia præsens adesset.

DEMONSTRAVIMVS hactenus, non esse impossibile Deo corpus Domini in Eucharistiæ Sacramento verè ac realiter constituere: sequitur vt videamus, an voluerit id facere. Et Sacramentarij quidem vno ore Deum noluisse dicunt, quidquid tandem de potentia sit: id verò non aliter probant, nisi quia non videtur id neque vtile, neque decens. At nos habemus ommissis etiam Scripturis, & Patribus, testimonia credibilia nimis, & ad quæ nihil omninò responderi possit ab iis, qui Christianæ fidei nomen dederunt.

Ac PRIMVM quidem argumentum sumitur à natura, & cõditione hæresis. Illa enim tam aptè quadrat in opinionem Sacramentariorum, vt nulla sit in mundo hæresis, si illa non est hæresis. Quod si illa est hæresis, contraria erit veritas fidei, proinde veritas à Deo reuelata: atque ita cõstabit Deum hoc voluisse, & fecisse.

Conditio primaria hæresis est nouitas doctrinæ, vt veritatis Catholicæ antiquitas. Porrò nouitas his coniecturis conuincitur, si notari possint auctor, locus, tẽpus, si incipiat cum paucis sectatoribus, si cum admiratione, & perturbatione fidelium appareat; & si ei cõtradicatur, ad iudicium & examen adducatur, & tandem à Concilio Episcoporum, & cõsequenter à populis fidelibus condemnentur. Id enim in omnibus hæresibus grauioribus inuenitur, vt in Ariana, Nestoriana, Eutychiana, Pelagiana, & similibus.

Iam sententia Sacramentariorum habet auctorem suum certũ, Berengarium Turonensem natione, & Andegauensem

Archidiaconum. Id patet ex P A S C H A S T O, qui in lib. de re-
 bis Institut. Sacramenti, affirmat suo tempore non defuisse a-
 liquos, qui quaestiones mouerēt de veritate corporis Domini
 in Eucharistia (fuerāt enim Ioannes Scotus, & Bertramus) ho-
 men nullum fuisse, qui apertè negaret: *Et ideo*, inquit, *quod-
 uis ex hoc quidam de ignorantia errent, nemo tamen est admodum
 in aperto, qui hoc ita esse contradicat, quod totus orbis credit, et
 consuetur.* Hæc ille. Itaq; tēpore Paschalis adhuc nullus fue-
 rat, qui apertè profiteri ausus esset, non esse verè, & reuerè
 Christi corpus in Eucharistia. Post Paschalis autem tempore
 nullus fuit ante Berēgarium, qui apertè vel obscure de hac re
 scripserit, sed ipse primus se doctore noui dogmatis vendidit
 ausus est. Quare Adelmannus Episcopus Brixinensis, & Hugo
 Episcopus Lingonensis in epistolis ad Berengarium ad eum
 scribunt tanquā primum assertorem eius heresis, & serid mon-
 nent, ne Ecclesiam perturbet, & vt meminerit, quem exitum
 habuerint Hæresiarchæ, qui ante eum fuerūt. Deniq; *Grig-
 MVNDVS* lib. 3. non procul à fine: *Notissimum*, inquit, *est hoc
 tempore, priusquam Berengarius insanisset, huiusmodi Vole-
 nias nusquam fuisse.* Itaq; auctor notissimus est.

Tempus æquè notum; quippe ab Historicis, & Chronolo-
 gis, aliisque scriptoribus eorum temporum annotatum. Scri-
 bit Sigebertus in Chronico, anno M. LI. cœpisse Berengarium
 nouo suo dogmate Gallias perturbare; quod idem indicat
 Lanfrancus, & Guitmundus, & alij, inter quos præcipue lo-
 gendus est Gulielmus Bibliothecarius Malmes Berenensis lib.
 3. de gestis Anglorum, qui illo ipso tempore floruit.

Locus item notissimus; nam in Gallia cœpit suam hæresin
 prædicare, vt omnes citati auctores scribunt.

Paucitas sectatorum initio, describitur à Guitmundo lib. 1.
 vbi dicit, Berengarium cœpisse audiri à pauperibus scholasti-
 bus quibusdam, quos ille data stipe ad se alliciebat. Admit-
 tio, & perturbatio Ecclesie, quæ est euidentis iudicium no-
 tatis, describitur ab iisdē auctoribus, & præsertim ab Adelmanno
 in epist. ad Berengarium, & à Lanfranco initio libri ceteri
 Berēgarium, vbi dicit lectam fuisse in Concilio Romano sub
 Leonē IX. epist. Berengarij à se; in qua epistola cum scriptum
 esset, panem & vinum Eucharistiæ esse tantummodò Sacra-
 mentum, omnes Episcopos miratos esse, quòd illa reuerè
 uersarentur vsitatissimæ fidei Catholicæ Ecclesie.

Denique contradictio, examen, iudicium, & condemnatio habentur ibidem. Sic enim scribit LANTFRANCVS: *Tempore S. Leonis Papa delata est hæresis tua ad Apostolicã sedem. Qui cum Synodo præsideret, ac resideret secum non parua multitudo Episcoporum, Abbatum, diuersiq; ordinis à diuersis regionibus religiosarum personarũ, iussu est in omnium audientia recitari, quas mihi de corpore, & sanguine Domini literas transmissisti. Et infra: Intellecto, quod comuni de Eucharistia fides aduersa sentires, promulgata est in te damnationis sententia, priuans te communionem sanctæ Ecclesiæ, quam tu priuare sancta eius communionem sat agebas. Hæc ille.*

Videmus igitur omnia signa nouitatis in opinione Berengarij reperiri: quorum ne vnum quidem in sententia nostra reperitur. Neque enim hæcenus vllus hæreticorum dicere potuit, quis auctor fuerit nostræ sententiæ: vnde etiam Berengarius vocabat eam sententiam vulgi, vt ibidem Lantfrancus testatur. Neque tempus, aut locum, aut paucitatem primorum sectatorum, aut admirationem populorum, aut deniq; vllum publicum iudicium contra eam proferre vnquam poterunt aduersarij.

Et sanè non esse inuentum Papistarum (vt aduersarij nos vocant) sententiam nostram de Eucharistia, sed rem antiquissimam, patet euidenter ex consensu Græcorum. Græci enim à Romanis Pontificibus à longissimo tempore dissidere ceperunt, & proinde eorum noua dogmata non facilè recepissent; & tamen in hac re nunquam a Latinis dissenserunt, neque hoc tempore dissentiunt, vt ex censura Orientalium ad Confessionem Lutheranorum patet. Confirmatur hoc totum argumentum à facilitate sententiæ aduersariorum, & difficultate nostræ sententiæ. Nam cum sententia aduersariorum sit facillima, & humanis sensibus accommodata, facile potuisset occultè irrepere, & à plurimis continuò admitti, ita vt laterent signa illa nouitatis. At sententia nostra, quæ difficillima est, & repugnat sensibus, ac superat rationem, nõ potuit occultè irrepere, nec potuit facilè tantæ multitudini persuaderi. Cum ergo videamus in sententia nostra nulla apparere signa nouitatis, quæ tamen non potuit vllò modo occultè subintrare; & cõtrà inueniamus omnia signa nouitatis in sententia aduersariorũ, quæ tamen facile potuisset occultè insinuari: euidenter sanè ostenditur nostram esse antiquissimam,

mam, & proinde veram; contrariam verò nouam, & proinde falsam, & hæreticam.

ALTERVM argumentum veritatis fidei nostræ, est consensus Ecclesiæ. Nam habemus consensum Ecclesiæ totius Latinæ, Græcæ, Barbaræ. Scribit enim Paschasius in libro Instituti. Sacramenti, vbi explicat verba Domini: *Hoc est corpus meum*, nullum omninò fuisse, qui se Christianum diceret, qui negare auderet carnem Domini verè esse in Eucharistia. LANTFRANCVS autè de suo tempore sic scribit in extremo libro contra Berengarium: *Interroga Sinericos, per Latinæ linguæ, nostrarumque literarum notitiam perceptorum, interroga Græcos, Armenios, seu cuiuslibet nationis quoslibet Christianos, uno ore hanc fidem se testabuntur habere.* Notum autem tempore tantus consensus erat in nostro orbe terrarum, antequam Carolstadius, & Zvinglius apparere cœperent, vt Zvinglius scribat in commentario de vera, & falsa religione cap. de Eucharistia, se valde occultè iniriò egisse, cum paucis amicis contulisset negotium istud noui dogmatis proponendi: metuebat enim, ne omnes offenderet, cum nullum omninò sciret esse eius sententiæ, quam ipse in uocare in Ecclesiam cogitabat.

Hoc igitur consensu posito, necessariò sequitur, vt vestra sit vera fides de Eucharistia; vel nunquam fuerit Ecclesia in mundo; vel fuerit, sed perierit, vel manserit in solis Berengarianis, vel simul maneant Ecclesia Dei, & summum ac publicum sacrilegium, summaque & publica idololatria. Quod Ecclesiam nūquam fuisse in mundo, pugnat cum Scripturis, & cum Symbolo, & à nullo vnquam vel hæreticissimo id fuisse assertum. Ecclesiam fuisse, sed periisse omninò, pugnat cum apertissimis promissionibus Dei. *Lucæ i. Regni eius non erit finis. Matth. 16. Porta inferi non præualebunt aduersum eam. Matth. vlt. Et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi.* Mansisse in solis Berengarianis dici non potest, quia tunc, ante Berengarium non fuisset. Nam saltem per annos ducentos ante Berengarium constat ex testimonio Paschasii, & omnibus historiis, totam Ecclesiam credidisse id, quod nos credimus. Deinde Berengariani paucissimi fuerunt, & vix alibi, quàm in Gallia, & breui tempore ad nihilum redacti. Et licet post annos circiter CCC. à Ioanne V. Victore, re-nouata fuerit hæresis Berengariana, tamen extra Angliam, &

Bohemiam pedem non posuit; & in illis etiam locis, ita extinguita fuit, vt annis circiter centum ante Zvinglium nusquam fuerit. At Ecclesia semper viuit, semper conspicua est, nec potest (vt ista hæresis fecit) modò interire, modò renasci, nisi falsa sint promissiones suprà citatæ. Denique Ecclesiam esse, & simul in summo errore, sacrilegio, & idololatria versari, nullo modo fieri potest: nam alioqui nulli hæretici essent extra Ecclesiam, & falsò Paulus diceret 1. Tim. 3. Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis.

Videtur Petrus Martyr in sua precatone ad Deū, qua concludit librum suum contra Stephanum Gardinerum, existimasse Ecclesiam veram esse posse, vbi hæresis, & idololatria regnent: sed ita aduersus eum pugnat illa ipsius precatio, vt mirum sit ipsum etiam non id animaduertisse. Sic enim alloquitur Christum: *Si desperata, inquit, est plaga, neque veritatis tua in tua Ecclesia amplius futurus est publicus, & apertus locus, ad exercendum iudicium quamprimum venito.* Hæc ille; qua quidem precatone nullam vnquam stultiorem legi. Nam si per veritatem intelligit sententiam Zvinglij, quam in toto eo libro asserere conatus est; fateri cogitur apud nos esse veram Ecclesiam Christi, & proinde se esse extra Ecclesiam: nostra enim Ecclesia est, in qua non permittitur locus sententiæ Zvinglij. Si verò suum cœtum vocat Ecclesiam Christi; tum fateri cogitur, sententiam nostram de Eucharistia esse veritatem Dei: nam sententia nostra est, cui non datur locus in cœtu Zvinglianorum. Quare quocunque se verat, suo se gladio ferit: vt omittam, nimiam esse stupiditatem, dicere in Ecclesia Dei non dari locum veritati Dei. Vbi enim erit veritas Dei, si in Ecclesia Dei nō est? Sed iusto iudicio Dei, qui Ecclesiam Dei perdidit, iam nec qualis illa sit, videre possunt.

TERTIVM argumentum sumi potest à diligentia, quam Ecclesia adhibuit in præsentī controversia examinanda, & à constantia in veritate retinenda. Si enim Ecclesia quæstionem discutere noluisse, aut leuiter discussisset: possent hæretici aliquem colorem obdendere, cū dicunt Ecclesiam in errore versari. At nulla vnquam quæstio sæpius, ac diligentius examinata est.

PRIMUM discussa fuit in Concilio Romano sub Leone IX. & damnata hæresis Berengarij. SECUNDO in Vercellensi, eodem

dem Leone præfente, ac præfidente, eadem quæstio difcuffa eodem modo explicata: quò etiam Berengarius vocatus est & cum accedere noliffet, cum eius confœderatis, qui fe Berengarij legatos nominabant, difputatum est. **TERTIO** in tuo fancto Leone iterum in Concilio Turonenfi præfidentibus legatis Viçtoris Papæ, qui Leoni fuccefferat, cum ipfo Berengario acerrimè difputatum, eoque conuictò & hærefi abiurante, eadem fides confirmata est. **QUARTO** cum Berengarius ad vomitum rediffet, iterum Romæ in generali Concilio Nicolao II. præfidente, & Berengario præfente, eadem quæstio propofita, & difcuffa diligentiffimè fuit, & rursus fecundò Berengarius abiuravit, & librum ipfe fuum coactò omnibus cremavit. Atque horum quatuor Conciliorum meminit Lanfrancus in lib. contra Berengarium, qui omnibus interfuit. **QUINTO** cum Berengarius iterum fecundà abiteratione contempta, ad fuam hærefim rediffet, coactum è quintum Concilium Romæ à Gregorio Papa VII. & rursus quæstio difcuffa diligenter, & hærefis damnata fuit: ubi etiam Berengarius tertio abiuravit, neque amplius defecit. Huius Concilij non meminerunt Lanfrancus, & Guirmundus, quia nondum celebratum erat, cum illi feriberent: fed meminit Thomas VValdenfis tomo 2. de Sacramentis, cap. 4. **SEXTO** in Concilio ampliffimo totius orbis sub Innocentio III. Romæ celebrato, iterum eadem hærefis damnata est. **PRIMO** eadem veritas explicata est in Concilio generali VVennenfis, anno Domini M. CCC. XI. vnde exiftat Clementina vnica de reliq. & vener. Sanctorum. **OCTAVO** idem è factum in Concilio generali Romano sub Ioanne XXIII. anno Domini M. CD. XIII. vt testatur Ioannes Cochlearius lib. 1. hiftoriæ Huffitarum. **NONO** idipfum actum est in Concilio Constantienfi propter hærefim eandem à Ioanne VViclefo renouatam. **DECIMO** in Concilio Tridentino nonnullis diebus propter Zvinglianos, & Caluiniftas: vt omittà Concilium Florentinum, & plurima alia, in quibus obiter idem è definitum.

Quæ cum ita fint, quis poterit fibi perfuadere, Deum peccatiffimum fuiffe, vt Ecclefia in hac re erraret? Quid enim errare debuit, & non fecit? congregauit homines doctos, rem extulit, Deum inuocauit, idque non femel, nec bis, fed fæpius. Quod fi dubitare poffumus an hac in re errauerit Ecclefia, de

omnibus aliis definitionibus contra varias hæreses dubitare poterimus: immò etiam, an Deus sit, siue an res nostras curet, dubitare poterimus; quid enim curat, si ista non curat?

Huc accedit quòd Ecclesia Catholica semper in eadem sententia mansit, neque deterrita est ob argumenta varia, & difficilia, quæ vel Berengariani, vel postea VViclefistæ, vel Zwingliani excogitauerunt: in omnibus enim citatis Conciliis eadè sententia inuenitur. Contrà verò aduersarij, nec vlla Concilia Episcoporum habuerunt, nec inter se vnquam conuenerunt. Scribit enim Guirmundus lib. I. & Algerus in Prologo librorum de corpore, & sanguine Domini, statim in ipso initio Berengarianæ hæreseos ortas esse sex diuersas opiniones, ac sectas, quas ipsi enumerant. Nostro autem tempore (vt supra diximus) multò plures existunt, præsertim si coniungamus errores Lutheranorum cum erroribus Zwinglianorum.

QVARTVM argumentum sumi potest à patronis sententiæ nostræ. Nam sententia nostra ab eo tempore, quo propter Berengarium clarissimè explicata est, id est, ab anno Domini M. L. I. patronos habuit plurimos viros tam claros vitæ sanctitate, & miraculis, vt etiam ab hæreticis huius temporis sancti habeantur, & nominentur. In hoc numero sunt S. Anselmus, S. Bernardus, S. Malachias, S. Dominicus, S. Franciscus, S. Antonius de Padua, S. Petrus Martyr, S. Thomas, S. Bonauentura, S. Nicolaus Tolentinas, S. Ludouicus Rex, S. Bernardinus, S. Vincentius, S. Antoninus, S. Franciscus Paulanus, & alij plures. ISTE verè sancti, & amici Dei fuerunt, & cum Christo nunc in cœlis regnant: nam præter commune Ecclesiæ testimonium, omnes miraculis claruerunt, & aliqui eorum pluribus, & certioribus, quàm vlli ferè veterum; vt Bernardus, cuius miracula præ multitudine numerari non possunt; vt Vincentius, in cuius canonizatione dicuntur certis testibus probata plusquam octingenta miracula; vt Franciscus, cuius etiam propè innumerabilia, & maxima narrantur à S. Bonauentura. Sunt autem hæc miracula certiora, quàm veterum Sanctorum, quia Ecclesia his posterioribus seculis non solet referre in numerum Sanctorum aliquos, nisi miracula certissimis testibus comprobentur, quod olim nõ fiebat. Et deniq; aliquos horum, vt Bernardum, Franciscum, Dominicum sanctos esse fatentur etiam aduersarij. Lutherus in lib. de captiuit. Babyl. cap. de Eucharistia, Thomam Aquinatem vocat sanctum. & cap. de Baptismo, sanctos vocat Bernardum, Domi-

Dominicum, & Franciscum. Philippus Melanchthon in Apologia Confession. art. 4. & 5. & 27. sanctos vocat Antonium, Bernardum, Dominicum, Franciscum. Et Petrus Martyr comment. 3. cap. 1. ad Cor. in illud: *Dies enim Domini declarabit*, saluos affirmat eosdem. Calvinus in Instit. cap. 10. §. 17. Bernardum pium scriptorem vocat. Hos autem in nostra sententia de Eucharistia fuisse, tum ex libris eorum constat, tum ex eo, quod omnes Romanis Pontificibus adhaeserunt, tum denique quia Romana Ecclesia nunquam eos in Sanctorum catalogum retulisset, si in tanta re ab illa discessissent.

AD HÆC extra controuersiam est, sanctos, & amicos Deo esse non posse, qui vera fide carent; cum sine fide impossibile sit placere Deo, Hebr. 11. & cum iustus ex fide uiuat, Hebr. 10. ET deniq; non est vilo modo credibile, Deum, qui sanctis suum dedit spiritum Prophetiæ, & reuelauit plurima etiam non necessaria, tanquam amicis, noluisse saltem alicui eorum reculare veritatem huius rei tam necessariam.

NEQVE potest dici sanctos istos excusari posse, licet emuerint, quod in re parui momenti, aut in re nondum explicita, & definita, aut certè non pertinaciter, sed simpliciter, & ignorantia lapsi fuerint. Nam INPRIMIS res grauissimæ, & in qua vel summa pietas, & religio, vel summa impietas, idololatria, & sacrilegium continetur. DEINDE res tractatè discussa, & definita iam erat in multis Conciliis, vt diximus, inter hæreticos iam numerabantur, qui aliter sentiebant. DENIQUE ipsi homines sancti non simpliciter hoc asseruerunt, sed ferè omnes contra hæreticos propugnârunt, vel libris, & concionibus, vel etiam disputationibus cum hæreticis habitatis. Quare necesse est omninò aut veram esse sententiam nostram, aut homines illos hæreticos, & inimicos Dei fuisse, & aduersarij nostri vnquam inter se conciliabant ista duo viros illos sanctos fuisse, & in errore grauissimo versatos, & idè idololatrias, & sacrilegos tota vita sua fuisse.

QVINTVM argumentum sumitur ab auctoribus, & præterea contrariæ sententiæ: tales enim fuerunt, vt nullo modo probabile sit, Deum per tales homines Ecclesiam suam corrigere, vel reformare voluisse. Etsi enim Deus eligere solent aliquando homines simplices, ignobiles, imperitos, vt per eos magnalia sua operetur; tamen ipse eos instruit diuina sapientia, charitate, dono miraculorum, & similibus ornamentis.

tis, vt homines ceteri tutò credere possint illos à Deo missos. Tales fuerunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Instructores Ordinum religiosorum, & alij similes.

Inspiciamus nunc qualis fuerit Berengarius, quem parentem suum agnoscit Calvinus, in vltima admonitione ad VVestphalum, vbi dicit se non ægrè ferre, quod sententiam suam olim in Berengario damnauerit Nicolaus Papa in Concilio Romano, & Gregorius VII. in Concilio Vercellensi, sed contra potius suspectam sibi futuram fuisse, si Romani Pontifices illam approbassent.

Iste igitur Berengarius multis modis insignis fuit. PRIMO præuulsus fuit diuinitus. Nam vt scribit Gulielmus Bibliothecarius in li. 3. de gestis Anglorum, S. Fulbertus Episcopus Carnotensis in extremis agens, cum inter alios, qui illi morienti aderant, Berengarium tunc adolescentem, & nondum Hæresiarcham vidisset, iussit eum expelli, protestatus videre se immanem Dæmonem prope illum, qui etiam blando anhelitu multos ad eum allicere videbatur. Quæ sanè visio apertè significauit Berengarium opera Diaboli plurimos per nouam hæresim seducturum. In quo Berengarius æqualis Ario dici potest, nam Arij futuram hæresim S. Antonio Deus præmonstrauit, vt in eius vita testis est Athanasius. Solet enim Deus grauissima mala vt iustissimo iudicio suo interdum permittere, ita etiam ex magna sua misericordia præsignificare, vt homines sibi caueant, & minus inde lædantur.

SECUNDO excellit Berengarius in periuriis, & inconstantia. Nam (vt supra diximus) ter diuersis temporibus hæresim abiurauit, ac proinde bis periurus fuit; ideò enim ter abiurare coactus est, quia post primam abiurationem bis periurus fuit, cum in hæresim relapsus esset: tandem tamen Catholicus obiit, vt idem Gulielmus ibidem refert.

Fuit PRÆTEREA Berengarius, (vt patet ex i. libro Guitmundi, qui eius vitam breuiter describit) supra modum superbus, & arrogans, & ex ipsa superbia occasionem accepit noui dogmatis promulgandi. Nam prima illi controuersia cum Lanfranco fuit de rebus ad Dialecticam pertinentibus; sed cum ab eo superari, & ab auditoribus quotidie magis ac magis desereri videret, ignominiam illam non ferens, Dialecticam omissa ad Theologiam se transtulit: & quia malebat (vt ait Guitmundus) cum aliqua hominum admiratione esse hæreticus,

ticus, quàm in oculis Dei occultè Catholicis viuere, et di-
gentissimè sectabatur, quæ noua & inaudita ceteris esse.
Inde ergo initium hæresis.

ACCEDIT ad hæc, quod præter hanc sententiã de Eucha-
ristia, duas alias promulgauit, quas ne ipse quidem Caluinus
negaret hæreses esse. Docuit enim, vt ibidem Guitmundus
restatur, legitima Matrimonia destrui posse, ac licere omni-
bus sœminis vti, & non esse infantes baptizandos; quæ duo in
Anabaptistis huius temporis, Caluinus, & Lutherus dan-
nant. Quis igitur credat voluisse Deum per hominem in re-
soneum, aduersariorum etiam iudicio, atque adeò manife-
stè hæreticum, Ecclesiam illustrare & reformare?

De sectatoribus Berengarij scribit ibidem Guitmundus
homines sceleratos ad eum concurrere solitos, qui lætabantur
se magno metu liberatos, cum intelligerent Eucharistiam
non esse rem tam diuinam, vt propter eius perceptionem
sceleribus, & flagitiis se continere deberent.

Iam de VVielcfo, de Carolo studio, Zvinglio, Caluino,
Petro Martyre, & aliis huius hæresis patronis, nimis longum
esset, quales fuerint, explicare. Illud constat, neminem
vllum vnquam miraculum edere, aut signum vllum
Apostolatus ostendere potuisse.

POSTREMVM argumentum sumitur à miraculis, quæ
confirmacione huius veritatis facta sunt; qualia hæretici
suo errore, neque à Deo, neque à Dæmone extorquere poterunt.
Nam nec Deus testis mendacij esse potest, nec permissus
hactenus hæreticis, vt saltem opera Diaboli, si non vera, sal-
tem apparentia miracula facerent. Multa referuntur mira-
cula circa Sacramentum Eucharistia à Ioanne Garerio in lib.
vera præsentia corporis Domini, & à Tilmanno Brendeb-
chio toto lib. I. sacrarum collationum. Septem mihi videntur
ad rem nostram maximè facere.

PRIMUM est in vita B. Gregorij à Paulo Diacono scriptum
& in lib. 2. cap. 41. vitæ eiusdem Gregorij per Ioannem Diaconum
scriptæ. Summa historiarum hæc est. Cum S. Gregorius Eucha-
ristiam populo distribueret, venit ad mulierem, quæ fraxit
panem, qui in altari fuerat consecrandus, suis manibus se-
rat. Cum ergo illi S. GREGORIVS diceret: Corpus Domini re-
stri IESU CHRISTI custodi at animam tuam; illa Diabolo
tentante subrisit, & Pontifex manum retraxit, & particula

in altari reposuit. Deinde completis solenniis interrogauit mulierem coram populo, cur in tam tremenda actione risisset. Illa diu mussitans tandem respondit, recognouisse se panem, quem suis manibus fecerat, atque inde credere non potuisse corpus Domini reuera esse. Tum S. Gregorius à Deo petiit, & impetrauit, vt etiam specie externa panis, in carnem mutaretur; quo facto, tam illam ad fidem reduxit, quam totum populum confirmauit.

ALTERVM miraculum exstat apud Paschasium in lib. de corpore Domini, cap. 14. vbi refert Presbyterum quendam valde piū & sanctū, optasse aliquando videre corporalibus oculis speciem eius, quem certa fide credebat sub speciebus panis, & vini latere: & tandē quod petebat obtinuisse, ac vidisse Christi corpus in forma humana, sed puerili, quod etiam ipse petierat. Vt enim eo loco idem Paschasius refert, duplici de causa Deus hæc miracula facere solet, vel ad dubitantes in fide confirmandos, vel ad consolandos eos à quibus ardentè amatur.

TERTIUM est S. Malachia, quod refert Bernardus in eius vita. Cū enim Clericus quidam aliquando dicere præsumpsisset, in Eucharistia solum esse Sacramentum, non corporis veritatem, S. Malachias secretò, ac sæpe eum conuenit, & admonuit: non respicientem adducit in conuentum Clericorum, ibiq; data facultate pro suo errore dicendi, cum illo disseruit, eumque apertissimè confutauit. Nondum ad mentem redire volentem, coram omni populo publicè arguit, hæreticumque denunciatur, & cum aliis Episcopis, qui fortè aderant, anathemate ferit. Sed cū adhuc ille furens diceret, omnes fauere homini, se autem solum non accipere personas, nec deserere veritatem, S. MALACHIAS dixit: *Dominus faciat te veritatem fateri, vel ex necessitate, cui ille respondit, Amen.* Sed ecce die eodem corripitur grauissimo ac lethali morbo, redit ad mentem, reconciliatur Ecclesie, expirat. Poteratne clarius Deus ostendere à qua parte sit veritas?

QUARTVM est ipsius S. BERNARDI. Nam vt scribitur in eius vita li. 2. cap. 3. Mediolani præsentè populo innumerabili inter Sacramentorum celebrationem curauit Dæmoniacam, cuius sanitas desperata iam videbatur. Siquidem multos annos Diabolus eam possederat, & oculorum, aurium, ac linguæ vsum illi eripuerat, ipsam etiam linguam in morem promiscidis elephantinæ illi extenderat, vt monstrum horribile,

non

non mulier videretur. Igitur sacram hostiam patens impo-
tam super caput Dæmoniacæ tenens, atque in hunc modum
loquens, Diabolū expulit: *Adest, inique spiritus, in dextera
adest summa potestas: iam resiste si potes: adest ille, qui pro
stra salute passurus, Nunc, inquit, princeps huius mundi exor-
tum foras. Hoc illud corpus, quod de corpore Virginis sumptum
est, quod in stipite crucis extensum est, quod in tumulo iace-
bat, quod de morte surrexit, quod videntibus discipulis ascendit
in celum. In huius ergo maiestatis terribili potestate, tibi spiritus
maligne precipio, ut ab hac ancilla eius egrediens, contemp-
tam deinceps non presumas.* Hæc ille. Vbi sicut fides veritatis
Deo exaudiri meruit, ita prorsus deceptionis, & erroris audi-
endi posset (quod absit) Deus, si falsum esset quod S. Bernardus
dixit, & tota Ecclesia credit.

QUINTVM est S. ANTONII de Padua, quod in sig-
nificat nec tamen à Ioanne Garetio, vel Tilmanno Brendebachio
annotatum. Describitur in eius vita apud Surium, tomo 1. de
S. Antonino in summa historiali, par. 3. tit. 24. cap. 3. § 2. Dicitur
tante S. Antonio de veritate corporis Domini in Eucharistia
cum heretico quodam in partibus Tolosanæ (siquidem
tempore Albigenes vexabant Ecclesiam, qui cum aliis plu-
mis hoc etiam errore infecti erant) petiit hereticus ab An-
tonio, quem nouerat dono miraculorum præditum esse, quod
modi signum: *Habeo, inquit, iumentum, cui per integrum
diuum cibum non dabo. Exacto triduo adsis tu cum Sacramento
ego adero cum iumento, atq; ante illum hordeum effundam,
iumentum hordeo derelicto ad Sacramenti Generationem de-
cesserit, credã.* Factum est ut ille voluit, & triduo exacto S. An-
tonius, turbis fidelium comitatus, & venerabile Sacramen-
tum manu tenens, sic ad iumentum loquutus est: *In virtute
& nomine Creatoris tui, quem in manibus, licet indignis, ve-
raciter teneo, tibi dico animal, & precipio, ut confestim veni
humiliter modo tuo, & ei reuerentiam exhibeas: ut ex hoc
gnoscat hæretica prauitas, quod omnis creatura suo subditus
Creatori, quem sacerdotalis dignitas iugiter tractat in adu-
oblitū, ad Sanctum occurrit, & capite inclinato, ac genu-
curuatis, eo modo quo potuit, Dominum adorauit, & heretico
tium confutauit.*

SEXTVM narrat Thomas VValdensis testis oculus, tomo 2. cap.

2. cap. 63. Scribit enim factorem quendam hæreticum publicè in Ecclesia S. Pauli Londini in iudicio coram Archiepiscopo & aliis Prælatiis constitutum, dixisse, digniorem esse araneam cultu, ac reuerentia, quàm Eucharistiam; & continuò de alto tecti culmine horribilem araneam directo filo ad os eius properasse; ac vix multorum manibus prohibitam, ne ingrederetur.

SEPTIMUM narrat Tilmannus Brendebachius lib. 7. sacerarum collationum, cap. 60. quod quidem in illis partibus, ubi contigit, dicit esse notissimum, & celeberrimum, ac non solum soluta oratione, sed etiam carmine conscriptum. Eius hæc est summa. Anno Domini M. D. L. X. I. die 8. Aprilis, feria 2. Paschæ tribus horis ante meridiem, Nouiomagi, quod oppidum est in Geldria, Parochus quidam nomine Antonius VVorfsius, completis Missarum solenniis, venerabile Sacramentum ad fœminam ægrotam de more Catholico deferebat. Casu accidit, vt tempore eodem ad ianuam tabernæ, iuxta quam Parocho transeundum erat, duo iuuenes consisterent, Nouiomagensis vnus, alter Traiectensis, qui oua Paschalia in manibus habentes, inter se contendebant, vter celerius ouum deglutiret. Interea Parocho propinquante Traiectensis blasphemus, & irrisor tanti mysterij, & vt apparet, hæreticus Calumnista, sodali suo dixit, se multò citiùs ouum suum deuoraturum, quàm mulierculam Deastrum illum: & continuò ouum in os iniecit. Sed ouum in medio gutture constitit, & cum ille suffocari se sentiens vndique circumspiceret, vidit candelam sebaceam ex pariete dependentem, eaq; arrepta, atq; in os iniecta, vt ouum detruderet, ita hæsit totum seuum in ouo, vt nudum filum, seu stamen candelæ miser extraxerit; tum demum concidit, & in Æthiopum nigredinem mutato vultu, elisoq; gutture expirauit. Repertum est autem postea ouum instar tubercis in altera parte colli, non in gutture, vt par erat. Ita nimirum Christus, nõ Deastrum, sed verum Deum se esse demonstrauit. Sed de his hæcenus.

Ad hoc argumentum ex miraculis Petrus Martyr breuiter responder in lib. contra Gardinerum, obiecto 158. esse meras prestigias ista, quæ à nobis dicuntur miracula. Id verò probat, quia Irenæus lib. 1. cap. 9. testatur, Marcum Hæresiarcham, & Magum præstigijs quibusdam solitum fuisse in sua Eucharistia efficere, vt in calice cruor appareret.

At quanam est ista consequentia? Marcus Hæreticus & Magus præstigiis cruorem in calice apparere faciebat; ergo Gregorius vir sanctissimus, S. Bernardus, S. Antonius, & alii quos sanctos fuisse etiam hæretici consentunt, non nisi præstigiis miracula circa Eucharistiam fecerunt. Sanè si ita licet argumentari, poterimus etiam hoc modo colligere; Moses Pharaonis per incantationes, conuertebat virgas in dracones, & aquam in sanguinem; ergo & Moses cum similia faceret, per incantationes faciebat: & breuiter omnia miracula Christi, & Apostolorum calumniari possemus.

Dico SECUNDO, responsonem Petri Martyris vtentis aptari posse ad miracula, quæ fiunt, cum exterius in Eucharistia apparet caro, vel aliquid eiusmodi; at nullo modo aptari posse ad ea miracula, quæ consistunt in interitu hominum, est tertium & septimum à nobis recitatum: illa enim vt mortres fuerunt, non simulata, ac ficta.

Dico POSTREMO, in hoc mysterio maximè locum habere dilemma Augustini lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 5. Nam quæ facta sunt miracula ad hoc mysterium confirmandum, aut non sunt facta. Si facta sunt, credamus igitur, quod tot miracula confirmatum est. Si non sunt facta, hoc ipsum est summum miraculum, quod sine miraculis res tam difficilis credi potuerit à tot Philosophis, atq; à toto orbe terrarum. Nam potentia aduersariorum, quæ facillima est, non est mirum absq; vllis miraculis admittatur: nostram autem sententiam quæ non modò cum sensibus, sed etiam cum ratione peragere videtur, quis credat tantæ multitudini, sine multis, magnisque miraculis persuaderi potuisse, nisi vt dixi, hoc ipsum summum miraculum esse dicatur?

CAPVT NONVM.

Soluitur obiectio de prompta ab inutilitate realis presentia.

DVAE sunt, vt supra diximus, obiectioes aduenturiorum. PRIMA est eiusmodi: Deus nihil frustra facere solet. At frustra poneretur in Eucharistia vera corporis Domini presentia, cum satis sit, si eam illic habeamus in signo. PRIMO, quia finis, ac fructus Eucharistiæ est, nutrire animas. Non minus autem nutrit